

USNESENÍ

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Davida Havlíka a soudců Mgr. Michala Králíka, Ph.D., a JUDr. Jiřího Spáčila, CSc., ve věci žalobkyně **P. H.**, narozené XY, bytem v XY, zastoupené Mgr. Pavlem Kašparem Krasem, advokátem se sídlem v Ústí nad Labem, Mírové náměstí 208/35, proti žalovaným **1) M. K.**, narozenému XY a **2) B. K.**, narozené XY, oběma bytem v XY, oběma zastoupeným Mgr. Ladislavem Kudrnou, MBA, advokátem se sídlem v Litoměřicích, Mírové náměstí 157/30, za účasti vedlejší účastnice na straně žalobkyně **DL-Elektrotechnik s.r.o.**, IČO: 09706917, se sídlem v Ryjčích 48, o určení existence věcného břemene, vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 75 C 32/2020, o dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 10. 2022, č. j. 95 Co 115/2022-370, takto:

- I. Dovolání **se odmítá.**
- II. Návrh na odklad vykonatelnosti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 10. 2022, č. j. 95 Co 115/2022-370, **se zamítá.**
- III. Žalovaní **jsou povinni** zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů dovolacího řízení každý 900 Kč k rukám zástupce žalobkyně Mgr. Pavla Kašpara Krase do tří dnů od právní moci tohoto usnesení.

Odůvodnění:

Okresní soud v Ústí nad Labem (dále rovněž jako „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 26. 4. 2022, č. j. 75 C 32/2020-337, určil, že služební pozemek parc. č. XY – zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba č. p. XY – rodinný dům, zapsaný na listu vlastnictví č. XY pro katastrální území XY a obec XY u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště XY, je zatížen věcným břemenem odpovídajícím služebnosti stezky a cesty ve prospěch panujícího pozemku parc. č. XY – zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je stavba č. p. XY – rodinný dům, zapsaného na listu vlastnictví č. XY pro katastrální území XY a obec XY u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště XY, a to v rozsahu stanoveném v geometrickém plánu č. 421-380/2019 zpracovaném F. V. – GEOVOT a schváleném Katastrálním úřadem pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště XY dne 19. 12. 2019 (výrok I). Rozhodl také o náhradě nákladů nalézacího řízení (výrok II a III).

Žalobkyně se původně s odůvodněním, že je vlastníci pozemku parc. č. XY, jehož součástí je stavba č. p. XY - rodinný dům, domáhala zřízení nezbytné cesty přes pozemek žalovaných parc. č. XY, jehož součástí je stavba č. p. XY - rodinný dům v rozsahu určeném

geometrickým plánem. Následně žalobkyně změnila žalobu a s odkazem na § 1089 a násl., § 1260 a § 3066 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, navrhla, aby na základě zjištěného (stejného) skutkového stavu okresní soud určil, že pozemek žalovaných parc. č. XY je zatížen věcným břemenem odpovídajícím služebnosti stezky a cesty ve prospěch pozemku parc. č. XY, neboť byly splněny zákonné podmínky mimořádného vydržení služebnosti žalobkyní. Usnesením ze dne 22. 2. 2022, č. j. 75 C 32/2020-254, okresní soud změnu žaloby připustil s odůvodněním, že dosavadní stav řízení lze využít jako podklad pro řízení o změněné žalobě.

Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jako „odvolací soud“) k odvolání žalovaných rozsudkem ze dne 26. 10. 2022, č. j. 95 Co 115/2022-370, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II a III).

Odvolací soud vyložil, že žalobkyně nabyla právo cesty a stezky ve formě služebnosti na základě mimořádného vydržení ve smyslu § 1095 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném od 1. 1. 2014, (dále jen „o. z.“). Vzal za prokázané, že právní předchůdci žalobkyně užívali k přecházení a i přejíždění motorovými vozidly pozemek ve vlastnictví žalovaných nejméně od roku 1947, žalobkyně se svým manželem tak činila nejméně od roku 1979. V řízení bylo prokázáno, že žalobkyně jednala „v nikoliv nepoctivém úmyslu“, proto služebnost nabyla na základě mimořádného vydržení podle § 1095 o. z.

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalovaní dovolání. Přípustnost dovolání opírají o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a uplatňují v něm dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Namítají, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, které dosud nebyly řešeny v praxi dovolacího soudu, a dále otázek hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolatelé primárně nesouhlasí s připuštěním změny žaloby po koncentraci řízení, když tvrzení žalobkyně před koncentrací řízení směřovala ke zcela odlišnému nároku než po změně žaloby. V takovém postupu soudu prvního stupně shledávají porušení svého práva na spravedlivý proces. Dále namítají, že odvolací soud nesprávně posoudil podmínku pro mimořádné vydržení ohledně existence právního titulu. Podle dovolatelů by měl být právní důvod držby alespoň tvrzen (nikoliv nutně prokazován). Odvolací soud se podle názoru dovolatelů současně odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (srovnej rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1417/2001, a ze dne 28. 8. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2638/2005), když „pouhá samotná skutečnost, že někdo jedná způsobem odpovídajícím obsahu věcného břemene přecházet přes pozemek, nemůže vést k závěru o držbě odpovídajícího práva.“ Nad to jsou dovolatelé přesvědčeni o chybné aplikaci závěrů vyplývajících z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2021, ohledně nedostatku nepoctivého úmyslu žalobkyně v kontextu dosavadního průběhu řízení a snahy žalobkyně způsobit žalovaným újmu.

Navrhují, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení a současně aby dovolací soud odložil vykonatelnost rozhodnutí odvolacího soudu.

Žalobkyně navrhuje, aby bylo dovolání žalovaných odmítnuto, popřípadě zamítnuto a návrhu na odklad vykonatelnosti nebylo vyhověno. Podle žalobkyně to byli žalovaní, kdo porušil ustálený stav věci, nikoliv ona.

Dovolání není přípustné.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Podle § 241a odst. 1 – 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

Ke změně žaloby po koncentraci řízení:

Podle § 118b odst. 1–3 o. s. ř., ve věcech, v nichž byla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (§ 114c odst. 4). Pokud nebyla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném, a nebylo-li provedeno, po prvním jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 1 až 3. Byla-li přípustně změna žaloby (§ 95), nejsou tím účinky podle odstavce 1 dotčeny.

Platí, že ke změně žaloby může dojít kdykoliv za řízení, dokud nebylo vydáno rozhodnutí, kterým se řízení končí. Nastala-li již v řízení koncentrace (§ 118b o. s. ř.), nejsou změnou žaloby dotčeny její účinky. Změna žaloby je možná i za odvolacího řízení, avšak jen tehdy, pokud to nemá za následek uplatnění nového nároku (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2008, sp. zn. 26 Cdo 2962/2007, tato a dále uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu dostupná na www.nsoud.cz).

V posuzované věci žalobkyně usoudila, že pro úspěch v řízení musí změnit žalobní petit tak, aby odrážel skutečnost, že věcné břemeno bylo vydrženo. Usnesením ze dne 22. 2. 2022, č. j. 75 C 32/2020-254, soud prvního stupně změnu žaloby připustil s odůvodněním, že dosavadní stav řízení lze využít jako podklad pro řízení o změněné žalobě. Právní závěr odvolacího soudu, podle něhož byly splněny předpoklady vyžadované ustanovením § 95 o. s. ř. pro přípustění změny žaloby, shledává Nejvyšší soud správným, když (nově) uplatněný nárok na určení existence věcného břemene („nahrazující“ původní požadavek na zřízení nezbytné cesty) má zcela zjevnou skutkovou souvislost s dříve (původně) uplatněným nárokem.

K nabytí práva odpovídajícího věcnému břemenu (služebnosti) na základě institutu

mimořádného vydržení ve smyslu § 1095 o. z. ve spojení s § 3066 o. z.:

Jelikož podle tvrzení žalobkyně k nabytí práva odpovídajícího služebnosti mimořádným vydržením mělo dojít po 1. 1. 2014, postupoval dovolací soud při posouzení této otázky podle příslušných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (srovnej § 3028 odst. 1, 2 o. z.).

Podle § 1260 odst. 1 věta první o. z. služebnost se nabývá smlouvou, pořízením pro případ smrti nebo vydržením po dobu potřebnou k vydržení vlastnického práva k věci, která má být služebností zatížena.

Podle § 1095 o. z. uplyne-li doba dvojnásobně dlouhá, než jaké by bylo jinak zapotřebí, vydrží držitel vlastnické právo, i když neprokáže právní důvod, na kterém se jeho držba zakládá. To neplatí, pokud se mu prokáže nepoctivý úmysl.

Podle § 3066 o. z. do doby stanovené v § 1095 se započte i doba, po kterou měl držitel, popřípadě jeho právní předchůdce, věc nepřetržitě v držbě přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; tato doba však neskončí dříve než uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jde-li o věc movitou, a pěti let, jde-li o věc nemovitou.

Nejvyšší soud shora uvedenou právní otázku (tedy nabytí práva k nemovité věci na základě institutu mimořádného vydržení ve smyslu § 1095 o. z. ve spojení s § 3066 o. z.) již vyřešil v rozsudku ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2021. K těmto závěrům se Nejvyšší soud rovněž přihlásil v usnesení ze dne 18. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 2961/2021, a v rozsudku ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1686/2021.

V těchto rozhodnutích Nejvyšší soud dovodil, že k mimořádnému vydržení zákon vyžaduje jen uplynutí vydržecí doby a aby nebyl držiteli prokázán „nepoctivý úmysl“. Podmínkou mimořádného vydržení (§ 1095 o. z.) tedy není poctivá držba (§ 992 odst. 1 o. z.), ale absence nepoctivého úmyslu držitele; ten drží věc v přesvědčení, že jeho držba nepůsobí nikomu újmu. Důkazní břemeno ohledně nepoctivého úmyslu držitele tíží toho, kdo vydržení popírá. Kritéria uvedená v § 992 odst. 1 o. z., resp. dříve v § 130 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, se tu neuplatní.

Podle označených rozhodnutí Nejvyššího soudu je hodnocení poctivosti úmyslu držitele vždy individuální, založené na jedinečných a konkrétních skutkových okolnostech v každé projednávané věci; žalující vlastník vyloučí mimořádné vydržení, pokud prokáže, že jednání držitele při nabytí a výkonu držby nebylo úmyslně poctivé (morální) v obecném smyslu. Posouzení této otázky je v zásadě na úvaze soudů nižších stupňů, která musí být řádně odůvodněna a nesmí být zjevně nepřiměřená. Dovolací soud by pak mohl zpochybnit tyto úvahy jen v případě, že by byly zjevně nepřiměřené či nebyly řádně odůvodněny.

Zákon výslovně neřeší otázku zániku držby „nikoliv v nepoctivém úmyslu“. Podle § 995 o. z., věty první, platí: „Bylo-li vyhověno žalobě napadající držbu nebo její poctivost, považuje se poctivý držitel za nepoctivého nejpozději od okamžiku, kdy mu byla doručena žaloba“. Toto ustanovení lze analogicky (§ 10 odst. 1 o. z.) aplikovat i na držbu směřující k mimořádnému vydržení.

K výkladu § 3066 o. z. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2021, uvedl, že „do doby stanovené v § 1095 o. z. se započte i doba, po kterou měl držitel, popřípadě jeho právní předchůdce, věc nepřetržitě v držbě přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; tato doba však neskončí dříve než uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto

zákona, jde-li o věc movitou, a pěti let, jde-li o věc nemovitou (§ 3066 o. z.). Občanský zákoník nabyl účinnosti 1. 1. 2014 (§ 3081 o. z.).

Z § 3066 vyplývá, že vlastnické právo k nemovité věci nabude mimořádným vydržením držitel, který měl před 1. 1. 2019 věc po stanovenou dobu v držbě ‚nikoliv v nepoctivém úmyslu‘, a to i se započtením stejně kvalifikované držby jeho předchůdce, pokud ovšem ten sám již vlastnické právo vydržením nenabyl. K započtení je způsobilá i doba držby před 1. 1. 2014.“ S ohledem na znění citovaného § 1260 odst. 1 věta první o. z. platí tato úprava i pro mimořádné vydržení služebnosti.

Z uvedeného se podává, že pokud držitel práva odpovídajícího služebnosti nebyl k 1. 1. 2019 v nikoliv nepoctivém úmyslu, nemohl nabýt držené právo k nemovitosti na základě mimořádného vydržení ve smyslu § 1095 o. z. ve spojení s § 3066 o. z. Jinými slovy v případě mimořádného vydržení je možné započíst (a to i v případě zohlednění kvalifikované držby předchůdce držitele) k 1. 1. 2014 jen patnáct let předchozí držby držitele nikoliv v nepoctivém úmyslu [srovnej shodně BĚLOVSKÝ, Petr in SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 1652.].

V poměrech projednávané věci se žalobkyně domáhá určení existence práva odpovídajícího služebnosti, které měla nabýt k 1. 1. 2019 na základě mimořádného vydržení. Jelikož právo odpovídající služebnosti vážnoucí na nemovitosti je i pro účely vydržení nemovitou věcí (srovnej § 498 odst. 1 o. z.), je nutno posoudit, zda žalobkyně byla k 1. 1. 2019 držitelkou uvedeného práva nikoliv v nepoctivém úmyslu ve smyslu § 1095 o. z. ve spojení s § 3066 o. z., a to po dobu nejméně dvaceti let (srovnej § 1095 o. z. ve spojení s § 1091 odst. 2 o. z.).

Dovolací soud nepovažuje za zjevně nepřiměřenou úvahu odvolacího soudu, že žalobkyně nabyla v intencích projednávané věci právo odpovídající věcnému břemeni na základě mimořádného vydržení ve smyslu § 1095 o. z. ve spojení s § 3066 o. z. Odvolací soud rovněž tuto úvahu náležitě odůvodnil. Je nutné zohlednit, že cesta přes pozemek žalovaných existovala nejméně od roku 1946 až do současnosti. Sama žalobkyně se držby práva cesty ujala v srpnu 2010 jako dědička pozemku parc. č. XY, jehož součástí je stavba č. p. XY – rodinný dům, po zemřelém manželovi a fakticky tak pokračovala ve stejném způsobu užívání pozemku žalovaných k chůzi a jízdě, jak byla zvyklá společně s manželem již od roku 1979. Cesta přes pozemek žalovaných byla bez jakýchkoliv překážek užívána až do října roku 2019, kdy žalovaní začali žalobkyni v užívání cesty bránit. Následně se žalobkyně žalobou ze dne 28. 1. 2020 domáhala zřízení nezbytné cesty přes pozemek žalovaných, po změně žaloby přípuštěné usnesením soudu prvního stupně ze dne 22. 2. 2022, č. j. 75 C 32/2020-254, se domáhala určení existence věcného břemene, které měla nabýt na základě mimořádného vydržení. V jednání žalobkyně nelze spatřovat nepoctivý úmysl. Žalobkyně pouze pokračovala ve výkonu práva služebnosti tak, jak byla dlouhodobě zvyklá, aniž by si snad byla vědoma, že svým počínáním žalovaným působí újmu. Ostatně cesta přes pozemek žalovaných byla stále stejným způsobem užívána po dobu 73 let, dokud nedošlo k přehrazení cesty žalovanými.

Závěr o držbě práva odpovídajícího služebnosti cesty neučinil odvolací soud pouze s ohledem na skutečnost, že žalobkyně jednala způsobem odpovídajícím obsahu věcného břemene přecházet a přejíždět přes pozemek. Vysvětlil, že žalobkyně i její právní předchůdci užívali pozemek žalovaných nikoliv na základě „smluvního vztahu či výprosy“, ale jejich vůle směřovala k výkonu podstatného obsahu práva cesty. Vzhledem k tomu rozhodnutí odvolacího

soudu není v rozporu se závěry uvedenými v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2003, sp. zn. 22 Cdo 1417/2001, a ze dne 28. 8. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2638/2005.

Z uvedeného se podává, že žalobkyně byla k 1. 1. 2019 držitelkou v nikoli nepoctivém úmyslu, proto nabyla právo odpovídající věcnému břemenu na základě mimořádného vydržení ve smyslu § 1095 o. z. ve spojení s § 3066 o. z. Jelikož odvolací soud dospěl ke stejnému závěru, je jeho rozhodnutí založeno na právní otázce, při jejímž řešení se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolání žalovaných tak není podle § 237 o. s. ř. přípustné, a proto jej Nejvyšší soud podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.

Vzhledem k tomu, že nebylo dovolání shledáno přípustným, zamítl dovolací soud pro nedůvodnost návrh na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 29 Cdo 78/2016, či ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3999/2017), a to v rozhodnutí, kterým bylo rovněž dovolací řízení skončeno [srovnej náleží Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3425/16 (dostupný na <http://nalus.usoud.cz>)].

Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení neobsahuje v souladu s § 243f odst. 3 o. s. ř. odůvodnění.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

Nesplní-li žalovaní povinnost uloženou jim tímto usnesením, může se žalobkyně domáhat nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce.

V Brně dne 29. 6. 2023

Havlík

Mgr. David

předseda senátu